

REGULERINGSKOMMISSIE VOOR ENERGIE IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

ADVIES op eigen initiatief

(BRUGEL-ADVIES-20210713-323)

**Betreffende de toestand van de energiemarkt in het Brussels
Hoofdstedelijk Gewest**

**Opgesteld op basis van de ordonnantie van 19 juli 2001
betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het
Brussels Hoofdstedelijk Gewest**

13/07/2021

Inhoudstafel

1	Juridische grondslag.....	3
2	Inleiding.....	4
3	Raadpleging van de marktspelers	5
4	Gevolgen van de gezondheidscrisis.....	6
4.1	Verbruikers.....	6
4.1.1	Uitbreiding van het recht op het statuut van beschermde klant	6
4.1.2	Verlenging van de winterperiode.....	9
4.1.3	Veralgemeende daling van de energieprijzen.....	10
4.2	Leveranciers	11
4.2.1	Stabiliteit van de markt	11
4.2.2	Daling van de leveringsvolumes	15
4.2.3	Toename van wanbetalingen.....	17
4.3	DNB.....	19
5	Ontwikkelingsprognoses	20
5.1	Huishoudelijk segment.....	20
5.2	Professioneel segment.....	20
6	Conclusie.....	21

Lijst van de illustraties

Figuur 1: Beschermden klanten - Elektriciteit en gas.....	7
Figuur 2: Winterklanten – Elektriciteit en gas.....	9
Figuur 3: Evolutie van de gemiddelde offertes van de leveranciers - Elektriciteit en gas.....	10
Figuur 4: Marktaandeelen - Elektriciteit - Huishoudelijk versus professioneel - 2020.....	12
Figuur 5: Marktaandeelen - Gas - Huishoudelijk versus professioneel - 2020.....	12
Figuur 6: Verdeling van toegangspunten - Elektriciteit versus gas - Huishoudelijk versus professioneel	13
Figuur 7: Verdeling van de geleverde volumes - Elektriciteit - Huishoudelijk versus professioneel	14
Figuur 8: Verdeling van de geleverde volumes - Gas - Huishoudelijk versus professioneel	14
Figuur 9: Jaarlijkse evolutie van het geleverde elektriciteitsvolume - Huishoudelijk versus professioneel	15
Figuur 10: Jaarlijkse evolutie van het geleverde gasvolume - Huishoudelijk versus professioneel	16
Figuur 11: Aandeel klanten die een ingebrekestelling hebben ontvangen - Elektriciteit en gas.....	17
Figuur 12: Aandeel klanten met een afbetalingsplan - Elektriciteit en gas	18

I Juridische grondslag

De ordonnantie van 19 juli 2001 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bepaalt in haar artikel 30bis, § 2, ingevoegd door artikel 56 van de ordonnantie van 14 december 2006, dat:

'[...] BRUGEL wordt bekleed met een opdracht tot verlening van advies aan de overheid over de organisatie en de werking van de gewestelijke energiemarkt enerzijds, en met een algemene opdracht van toezicht op en controle van de toepassing van de hiermee verband houdende ordonnanties en besluiten anderzijds.

BRUGEL is belast met volgende opdrachten:

...

2° op eigen initiatief of op vraag van de minister of de regering, het uitvoeren van onderzoeken en studies of het geven van adviezen betreffende de elektriciteits- en gasmarkt;

...

13° het ter beschikking stellen aan de afnemers van instrumenten voor informatie over de situatie van de elektriciteitsmarkt en over de bepalingen van deze ordonnantie met name op basis van de informatie die periodiek aan de leveranciers en distributienetbeheerders wordt gevraagd;

... ».

Dit advies is opgemaakt op initiatief van BRUGEL.

2 Inleiding

Dit initiatief op eigen advies sluit aan bij de adviezen 292 (BRUGEL-ADVIES-20191204-292) en 265Bis (BRUGEL-ADVIES-20181002-265bis) over de toestand van de huishoudelijke energiemarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

In zijn conclusies vestigde BRUGEL de aandacht van de lezer op de volgende elementen:

"We kunnen niet anders dan constateren dat de situatie niet verbeterd is en dat men snel structurele oplossingen moet vinden om de toenemende energiearmoede in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest aan te pakken en de goede werking en aantrekkelijkheid van de Brusselse energiemarkt te waarborgen.

Dankzij de raadpleging van de marktactoren (vermeld in hoofdstuk 3) konden de rechtstreeks betrokkenen bij de goede werking van de markt, één jaar na het advies 265bis, een stand van zaken maken over de tekortkomingen van de markt en de voorgestelde oplossingspistes.

De recente statistieken (zie hoofdstuk 4) belichten de regionale discrepanties wat betreft de leiderspositie van de historische leverancier en het geringe aantal aanbiedingen en leveranciers op de Brusselse markt. Ze wijzen ook op enerzijds het relatieve aandeel van het (aan concurrentie onderworpen) elektriciteits- of gasverbruik in de totaalfactuur van de consument en anderzijds de daling van het aantal gevallen waarin de procedure via het vrederecht wordt toegepast, die als lang en duur wordt beschouwd.

De verontrustende bevindingen (zie hoofdstuk 5) en de ontwikkelingsvooruitzichten op korte en middellange termijn (zie hoofdstuk 6) voorspellen nauwelijks een verbetering van de situatie en wijzen op de spanningen die worden veroorzaakt door het onaangepaste reguleringskader van de Brusselse markt."

Bovendien zal in dit advies, in tegenstelling tot de twee vorige, ook bijzondere aandacht worden besteed aan het professionele segment, dat tot dusver werd genegeerd en in verband waarmee de gezondheidscrisis de grenzen van het regelgevingskader heeft blootgelegd.

Met dit advies worden verschillende doelstellingen nagestreefd:

- een kwantitatieve en kwalitatieve beoordeling bieden van de toestand van de energiemarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, zowel in het huishoudelijke als in het professionele segment;
- de gevolgen van de gezondheidscrisis voor de Brusselse energiemarkt evalueren;
- de ontwikkelingsprognoses vaststellen.

3 Raadpleging van de marktspelers

Bij het opstellen van dit advies heeft BRUGEL alle spelers geraadpleegd die actief zijn op de Brusselse energiemarkt.

De volgende leveranciers, DNB, federaties en verenigingen werden geraadpleegd:

- Leveranciers: Engie Electrabel, Luminus, Lampiris, Mega, Octa+, Energie 2030, Essent en Eneco;
- DNB: Sibelga;
- Federaties: Federatie van de Brusselse OCMW's en de Belgische Federatie van de Elektriciteits- en Gasbedrijven (FEBEG);
- Verenigingen: Test Aankoop en Infor GazElec.

Alle bilaterale bijeenkomsten vonden plaats in december 2020 en januari 2021, waarbij elke spreker evenveel spreektijd kreeg toebedeeld.

4 Gevolgen van de gezondheidscrisis

4.1 Verbruikers

Sinds het begin van de gezondheidscrisis heeft BRUGEL nauw samengewerkt met de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest om oplossingen te vinden voor Brusselse verbruikers die moeite hebben om hun elektriciteits- en gasfactuur te betalen.

Volgens het laatste jaarverslag van de RVA¹ werd het jaar 2020 gekenmerkt door "een historisch aantal tijdelijk werklozen. (...) In totaal ontvingen bijna 1,4 miljoen werknemers in de loop van 2020 minstens 1 uitkering voor tijdelijke werkloosheid. (...) wat 10x meer is dan in 2019."

Bovendien blijkt uit de achttiende enquête² (de eerste werd uitgevoerd in maart 2020 tijdens de eerste lockdown) die werd uitgevoerd door verschillende federaties van ondernemingen en zelfstandigen, en waarvoor het initiatief wordt gecoördineerd door de NBB³ en het VBO⁴, dat "de zelfstandigen en de kleinste ondernemingen het meest te lijden blijven hebben onder de coronacrisis".

In zijn persbericht van 18 maart 2021 verklaarde de minister voor Middenstand en KMO's, de heer David Clarinval, dat in 2020 meer dan 2 miljoen dossiers werden behandeld voor het "overbruggingsrecht" en meer dan 300.000 voor het "dubbele overbruggingsrecht".

Het is in deze context dat BRUGEL aanbeveelt om enerzijds het statuut van beschermde klant tijdelijk uit te breiden tot nieuwe categorieën van begunstigden en anderzijds de winterperiode te verlengen.

4.1.1 Uitbreiding van het recht op het statuut van beschermde klant

Van bij het begin van de gezondheidscrisis heeft BRUGEL geanticipeerd op de grote gevolgen die deze crisis zou hebben op de energiemarkt en op de maatschappelijke weerslag die eruit kon voortvloeien.

Daarom heeft de regulator de impact geanalyseerd, zowel op sociaal als op financieel vlak, en de verschillende marktspelers geraadpleegd.

Wat het sociale aspect betreft, heeft de Brusselse regulator, na gesprekken met de OCMW's en in nauwe samenwerking met het kabinet van de minister van Energie, nagedacht over innovatieve oplossingen om de Brusselse gezinnen en kleine zelfstandigen te hulp te komen.

Op 20 mei 2020 heeft de Brusselse Hoofdstedelijke Regering de aanbeveling van BRUGEL opgevolgd en een nieuw besluit uitgevaardigd dat het statuut van beschermde klant verder uitbreidt tot nieuwe categorieën van begunstigden.

¹ RVA in 2020: Volume 2: arbeidsmarktindicatoren en evolutie van de uitkeringen

² Enquêtes van de ERMG (Economic Risk Management Group)

³ Nationale Bank van België

⁴ Verbond van Belgische ondernemingen

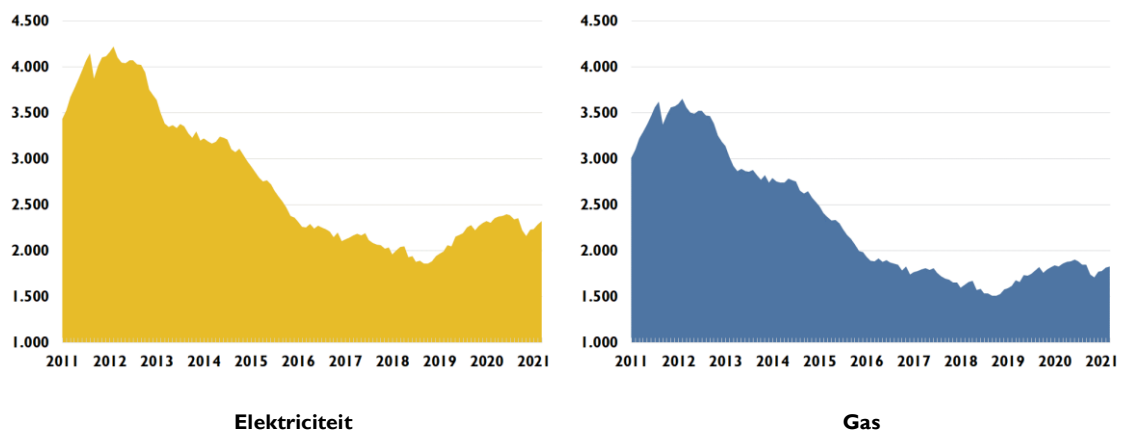
- Brusselse huishoudens die van hun energieleverancier een ingebrekestelling hebben ontvangen en tussen 1 februari 2020 en 30 juni 2021 minstens 14 dagen tijdelijke werkloosheid⁵ genieten of hebben genoten;
- Brusselse zelfstandigen die van hun energieleverancier een ingebrekestelling hebben ontvangen en tussen 1 februari 2020 en 30 juni 2021 minstens 14 dagen het overbruggingsrecht⁶ genieten of hebben genoten.

Dankzij het statuut kunnen zij gedurende een jaar na de toekenningsdatum het sociaal tarief genieten en zo tijdelijk de invorderingsprocedure van hun commerciële leverancier vermijden. Merk op dat het statuut ook bescherming biedt tegen afsluiting.

In 2020 heeft BRUGEL 161 bijzondere statuten van beschermde klant toegekend in het kader van COVID-19: 60% van de toekenningen betrof huishoudens en 40% zelfstandigen. Op 31 mei 2021 waren dat er 257.

Naast deze specifieke maatregel voor de coronacrisis kunnen de meest kwetsbare huishoudelijke afnemers het "klassieke" statuut van beschermde klant aanvragen, dat hen beschermt tegen afsluiting en hun de kans biedt tegen het sociale tarief te worden bevoorrad.

Het aantal beschermde klanten vertoont echter een duidelijk dalende trend en blijft te laag in vergelijking met het aantal geïnstalleerde vermogensbegrenzers (ongeveer 27.000 in de afgelopen drie jaar, of 5,5 % van de Brusselse huishoudens) of het aantal huishoudens dat door gemeten energiearmoede⁷ wordt getroffen (ongeveer 75.000 huishoudens, of 14,4 % van de Brusselse huishoudens). De beschermde klanten vertegenwoordigen immers slechts 0,4% van de Brusselse huishoudens.

Figuur 1: Beschermde klanten - Elektriciteit en gas

⁵ Volgens de RVA is "een tijdelijke werkloze een werkloze die gebonden is door een arbeidsovereenkomst waarvan de uitvoering tijdelijk geheel of gedeeltelijk is opgeschort".

⁶ Volgens de FOD Sociale Zekerheid "is het overbruggingsrecht een maandelijkse financiële toelage gedurende maximaal twaalf maanden met behoud van bepaalde sociale rechten gedurende maximaal vier kwartalen zonder dat sociale bijdragen moeten worden betaald".

⁷ Gemeten energiearmoede (gEA) is een indicator die aangeeft welk percentage van de huishoudens een te groot deel van hun besteedbaar inkomen besteedt aan energiefacturen, na aftrek van de huisvestingskosten. Samen met de verborgen energiearmoede (vEA) en de subjectieve energiearmoede (sEA) vormen zij de drie groepen van synthetische indicatoren die door de Koning Boudewijnstichting worden gebruikt in haar "Barometers van de energie- en waterarmoede", 2021, zevende editie.

Deze bevindingen kunnen worden verklaard door:

- de geringe aantrekkingskracht van het statuut voor de sociale actoren wegens de complexiteit ervan;
- de noodzaak om de toekenning van het statuut te koppelen aan sociale follow-up van de klant;
- de daaruit voortvloeiende boetes in geval van niet-betaling van het afbetalingsplan bij de commerciële leverancier;
- de ingewikkelde toekenningsprocedure in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest;
- het niet-automatische karakter van de toekenning.

Deze verschillende factoren hebben ertoe geleid dat het gebruik van het statuut van beschermde klant in de loop van de tijd aanzienlijk is afgenomen.

In een tijdsbestek van 10 jaar is het aantal beschermde elektriciteits- en gasklanten gehalveerd. En toch zijn de laatste indicatoren van energiearmoede⁸ nog steeds alarmerend: meer dan een kwart van de Brusselse huishoudens (27,6 %) werd in 2019 getroffen door een of andere vorm van energiearmoede. Tegelijkertijd geniet slechts 13,3 % van de Brusselse huishoudens het sociaal tarief.

De gezondheids crisis heeft het probleem dat inherent is aan de complexiteit van dit statuut duidelijk aan het licht gebracht:

- ondanks de toename van situaties van sociale kwetsbaarheid is het aantal beschermde klanten tussen december 2019 en december 2020 gedaald;
- ondanks de extra middelen die de Brusselse Regering aan de OCMW's heeft toegekend, hebben deze laatste om de hierboven vermelde redenen gekozen voor een eerder curatieve (via schuldaanzuivering) in plaats van een preventieve aanpak (via een beroep op het statuut van beschermde klant).

Bovendien moeten we ook wijzen op de het feit dat de mogelijkheid om het statuut van gewestelijke beschermde klant te genieten, afhangt van een schuldsituatie. Het wachten op schulden voordat men dit statuut kan genieten, kan echter bezwaarlijk een proactieve benadering worden genoemd.

Voorafgaand aan de schulden moet dus tegelijk een oplossing worden geboden aan klanten in een precaire of hulpbehoevende situatie voor wie de kans groot is dat ze in een schuldsituatie zullen belanden.

BRUGEL kan alleen maar zijn engagement om proactieve voorstellen te doen in herinnering brengen⁹, met een anticiperende benadering, in het belang van alle partijen, en om een betere bescherming van de meest precaire huishoudens te verzekeren.

⁸ Barometer energie- en waterarmoede, Koning Boudewijnstichting 2021, zevende editie.

⁹ Punten 7.3 en 7.4 van het advies op eigen initiatief in verband met de wijziging van de Elektriciteitsordonnantie en de Gasordonnantie met het oog op de omzetting van het "Clean Energy package" van 19 februari 2020 (BRUGEL-ADVIES-20200219-296).

4.1.2 Verlenging van de winterperiode

De gewestelijke bepalingen¹⁰ voor de bescherming van huishoudelijke afnemers schrijven voor dat de klanten waarvan het contract niet door hun leverancier werd verlengd of werd opgezegd via een beslissing van de vrederechter, tijdens de winterperiode¹¹ tegen het sociale tarief worden bevoorraad door de noodleverancier, met name de distributienetbeheerder SIBELGA.

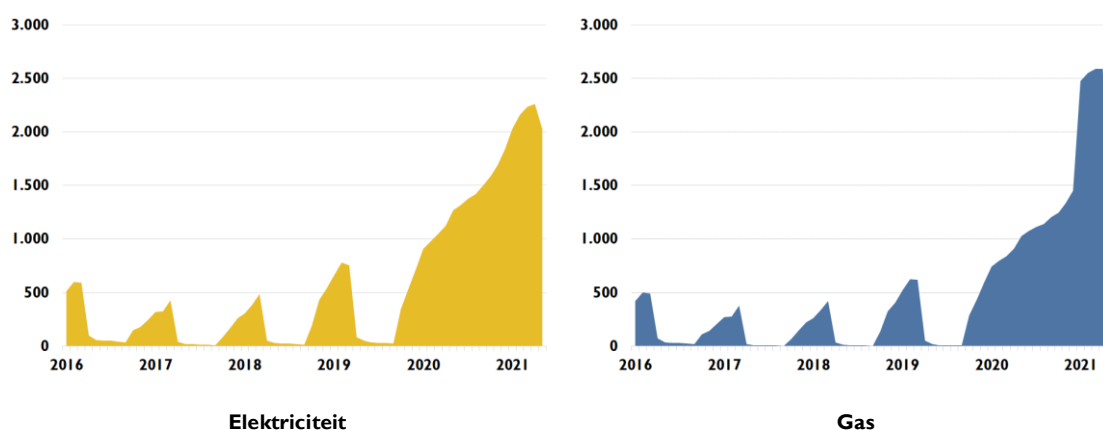
Na afloop van deze periode, d.w.z. op 1 april, worden huishoudens die geen contract hebben met een leverancier, afgesloten.

Het hoofddoel van deze winterbeschermingsmaatregel is om de meest kwetsbare huishoudens een ultieme bescherming te bieden en hun de tijd te geven om een contract te sluiten met een nieuwe leverancier.

Op basis van opeenvolgende adviezen¹² van BRUGEL heeft de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de winterperiode verlengd tot 31 mei 2021. De winterperiode 2019/2020/2021 zal dus 20 maanden hebben geduurd, wat meer dan 3 keer langer is dan wat we doorgaans meemaken (6 maanden).

Sinds 1 juni 2021 kan SIBELGA bijgevolg de bevoorradingspunten waarvoor de klanten geen leveringscontract hebben, afsluiten.

De onderstaande grafiek toont de evolutie van het aantal winterklanten, voor elektriciteit en gas, over de laatste 5 jaar.

Figuur 2: Winterklanten – Elektriciteit en gas

Terwijl tijdens de vorige golven ongeveer 500 huishoudens werden beschermd tegen afsluiting tijdens de winterperiode, waren dat er meer dan 2.500 in april 2021.

¹⁰ Art. 25octies, § 6 van de ordonnantie van 19 juli 2001 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest – Art. 20sexies, § 6 van de ordonnantie van 1 april 2004 betreffende de organisatie van de gasmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

¹¹ De winterperiode loopt van 1 november tot 31 maart.

¹² Advies van 17 maart 2020 (BRUGEL-ADVIES-20200317-297), advies van 3 juni 2020 (BRUGEL-ADVIES-20200603-302), advies van 22 februari 2021 (BRUGEL-ADVIES-20210222-318)

BRUGEL wijst nogmaals op het feit dat de huidige situatie vooral het gevolg is van de slechte werking van de energiemarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, zonder echter voorbij te gaan aan het contextuele aspect. Dit slecht functioneren houdt enerzijds verband met het beperkte aantal tariefaanbiedingen zonder aanvullende voorwaarden (met name door het beperkte aantal leveranciers dat actief is in Brussel) en anderzijds met het grote aantal huishoudens dat worstelt met eindecontractprocedures. Deze procedures zijn in de eerste plaats gericht op de meest kwetsbare afnemers.

Over het geheel genomen **weerspiegelt een afsluiting de ondoeltreffendheid van de ingevoerde gewestelijke beschermingsmaatregelen, vooral voor de huishoudens die structureel in moeilijkheden verkeren.**

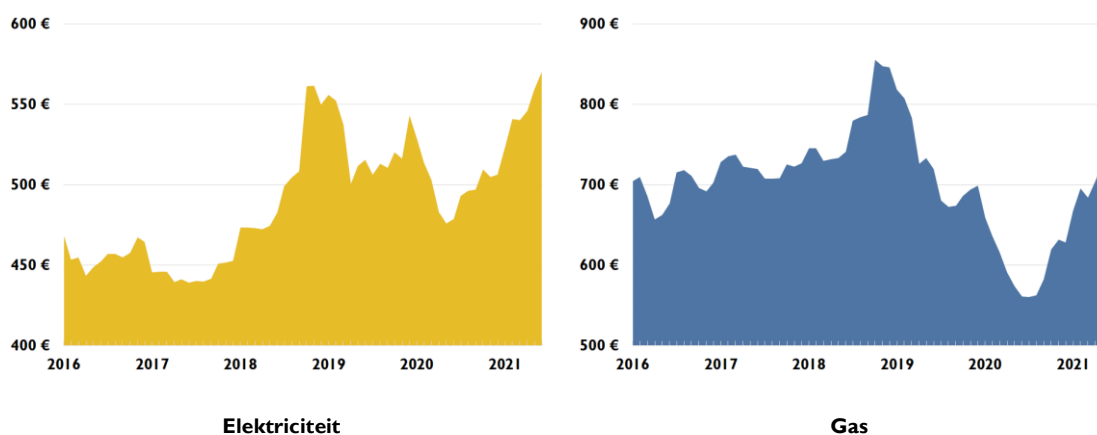
BRUGEL herinnert eraan hoezeer dit gebrek aan elektriciteits- en gasvoorziening een vector van stress en ontmenselijking kan zijn voor de huishoudens, en dat de druk op deze huishoudens nog wordt opgevoerd door het gebrek aan mogelijkheden om leveringscontracten af te sluiten ten gevolge van hun aanhoudende, structurele schulden.

4.1.3 Veralgemeende daling van de energieprijzen

De prijs van gas, en in mindere mate van elektriciteit, is in 2020 aanzienlijk gedaald.

Dit kan door verschillende factoren worden verklaard:

- verminderde vraag naar energie als gevolg van de gezondheids crisis (gedeeltelijke of volledige stopzetting van de activiteiten van kmo's of grote bedrijven);
- dalende olieprijsen;
- overtollige gasvoorraden als gevolg van een zeer zachte winter in 2019-2020¹³.

Figuur 3: Evolutie van de gemiddelde offertes van de leveranciers¹⁴ - Elektriciteit en gas

Tussen juni 2019 en juni 2020 daalde de prijs met ongeveer 7 % voor elektriciteit en 22 % voor gas.

¹³ Seizoensgebonden klimatologisch overzicht, winter 2019, winter 2020, KMI

¹⁴ Gebaseerd op het verbruiksprofiel van een mediane Brusselse afnemer: 2.036 kWh elektriciteit en 12.728 kWh gas.

Hoewel deze daling van de energieprijzen de verbruiker de kans biedt om van product of leverancier te veranderen, stelt de CREG vast¹⁵ dat "een zeer groot aantal huishoudens nog steeds te veel betaalt voor hun energie. Erger nog, wanneer huishoudens besluiten op een ander contract over te stappen, kiest de meerderheid van hen niet uit de voordeligste formules."

In zijn studie¹⁶ over de samenstelling van de productportefeuilles per leverancier en het besparingspotentieel voor particulieren op de Belgische elektriciteits- en gasmarkt, trekt de CREG bovendien de volgende alarmerende conclusies voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

"(...)

- de 5 duurste elektriciteitsproducten vertegenwoordigen 49 % (235.946 gezinnen) van de volledige markt, de 5 goedkoopste slechts 6 % (29.856 gezinnen);
- de 5 duurste aardgasproducten vertegenwoordigen 50 % (166.174 gezinnen) van de volledige markt, de 5 goedkoopste slechts 8 % (25.961 gezinnen);
- een kleine 200.000 gezinnen kunnen minimaal € 230 besparen op elektriciteit en 175.000 gezinnen minimaal € 320 op aardgas;

(...)"

Tot slot willen we eraan herinneren dat het in Brussel als te streng beschouwde regelgevingskader¹⁷, in combinatie met een hoger risico op wanbetaling, sommige leveranciers ertoe brengt het aantal in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest beschikbare producten te beperken.

De andere twee gewesten profiteren dus van een breder, toegankelijker en soms interessanter aanbod voor de verbruiker.

4.2 Leveranciers

4.2.1 Stabiliteit van de markt

In het kader van zijn regulerende opdracht en rapporteringsplicht verzamelt BRUGEL heel wat informatie bij de marktpelers. Deze gegevens worden verwerkt en regelmatig op zijn website gepubliceerd, om de transparantie te waarborgen en zowel de verbruikers als de partijen die bij de organisatie en werking van de gewestelijke energiemarkt betrokken zijn, te informeren.

Sinds 1 januari 2007, de datum van de liberalisering van de elektriciteits- en gasmarkt, kan elke verbruiker vrij zijn leverancier kiezen. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen productie- en leveringsactiviteiten (die aan concurrentie zijn onderworpen) en distributie- en transmissieactiviteiten (gereguleerde monopolies).

¹⁵ 1 miljoen Belgische gezinnen zouden meer dan € 500 kunnen besparen op hun gas- en elektriciteitsfacturen, Persbericht PR2015, CREG, 15 december 2020

¹⁶ Studie (F)2165, Samenstelling van de productportefeuilles per leverancier en het besparingspotentieel voor particulieren op de Belgische elektriciteits- en aardgasmarkt, 17 december 2020, CREG

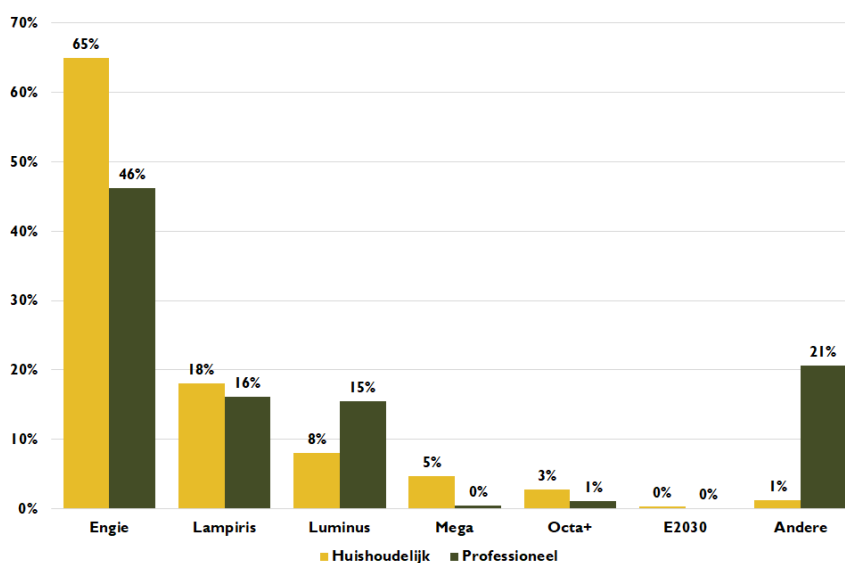
¹⁷ Advies op eigen initiatief (BRUGEL-ADVIES-20191204-292) betreffende de toestand van de huishoudelijke energiemarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 4 december 2019

4.2.1.1 Marktaandelen

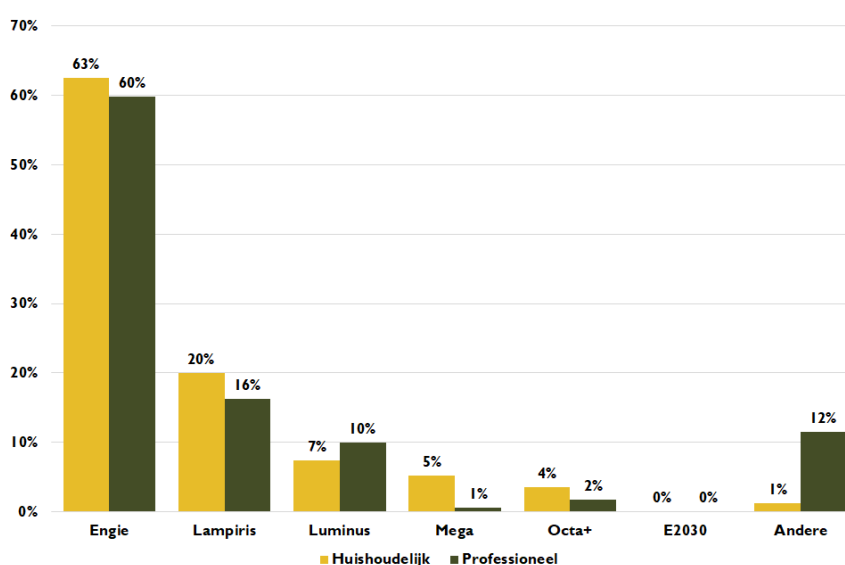
De onderstaande grafieken tonen de marktaandelen van de leveranciers die zowel in het huishoudelijke als het professionele segment actief zijn. **We stellen vast dat de belangrijkste leveranciers hun dominante marktpositie behouden.**

Engie, Lampiris en Luminus vormen de top drie in elk segment en voor elke energievorm:

- voor elektriciteit vertegenwoordigen zij 91 % in het huishoudelijke segment en 77 % in het professionele segment;
- voor gas vertegenwoordigen zij 90 % in het huishoudelijke segment en 86 % in het professionele segment.

Figuur 4: Marktaandelen - Elektriciteit - Huishoudelijk versus professioneel - 2020

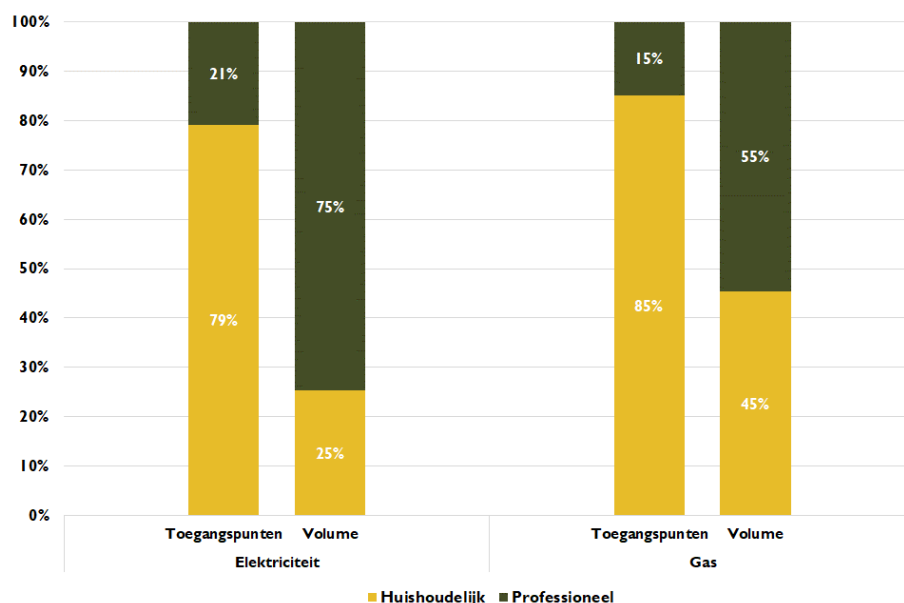
Figuur 5: Marktaandelen - Gas - Huishoudelijk versus professioneel - 2020

4.2.1.2 Verdeling van de afnemers

De energieverbruikers zijn verdeeld tussen het huishoudelijke en het professionele segment.

De balans van het jaar 2020 levert de volgende bevindingen op:

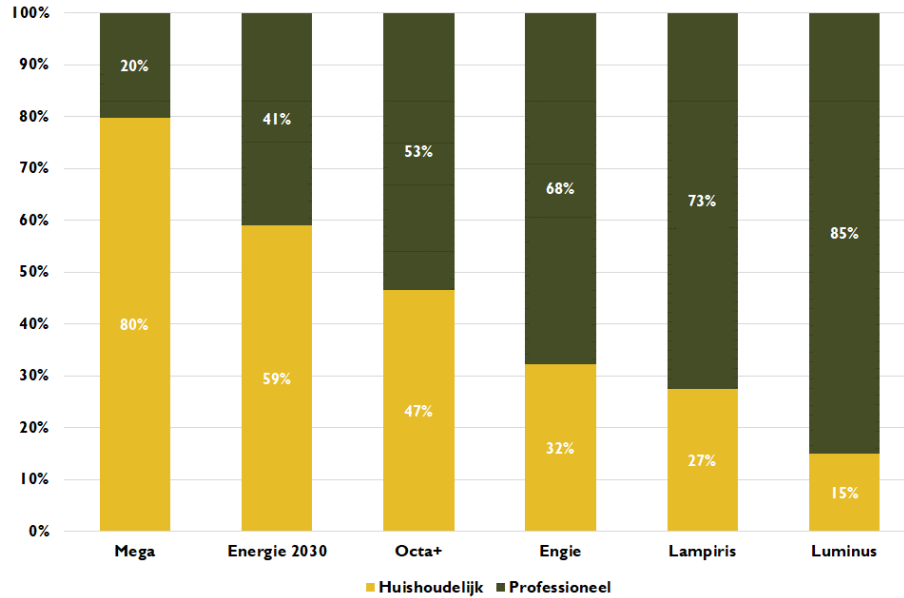
- wat elektriciteit betreft, bevoorraadt 79 % van de toegangspunten het huishoudelijke segment, dit vertegenwoordigt slechts 25 % van het totale geleverde volume;
- wat gas betreft, bevoorraadt 85 % van de toegangspunten het huishoudelijke segment, dit vertegenwoordigt slechts 45 % van het totale geleverde volume.

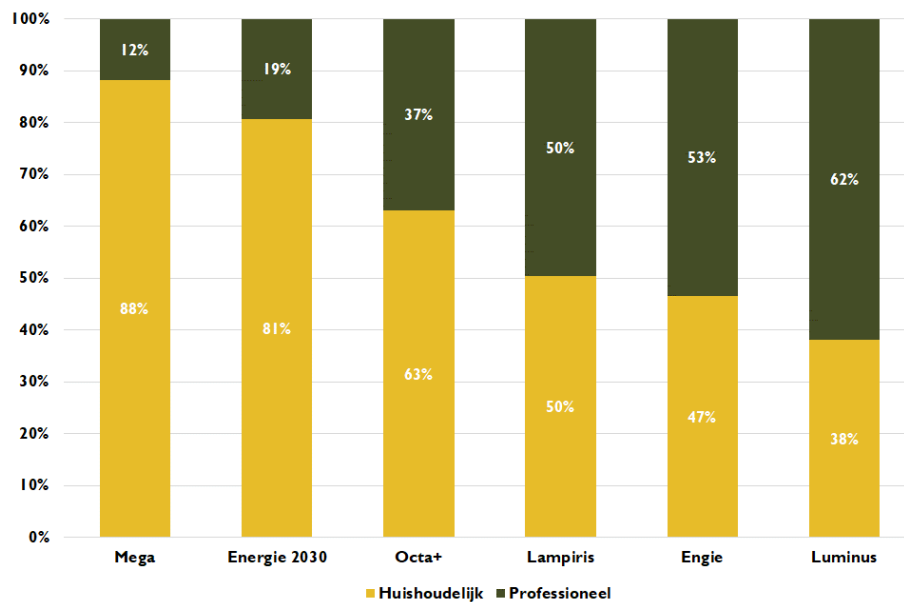
Figuur 6: Verdeling van toegangspunten - Elektriciteit versus gas - Huishoudelijk versus professioneel

Uit deze grafiek valt dus gemakkelijk op te maken dat het **professionele segment een doorslaggevende rol speelt in de omzet van de energieleveranciers**. Elke externe factor die het verbruiksvolume naar beneden beïnvloedt of tot een hoog percentage wanbetalingen leidt, kan hun rentabiliteit ernstig in gevaar brengen.

Als we echter bijzondere aandacht besteden aan de verdeling van de volumes tussen de twee segmenten voor elk van de leveranciers die actief zijn in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, **kunnen we aanzienlijke verschillen vaststellen die nauw verband houden met de commerciële strategie van elke leverancier**.

Figuur 7: Verdeling van de geleverde volumes - Elektriciteit - Huishoudelijk versus professioneel

Figuur 8: Verdeling van de geleverde volumes - Gas - Huishoudelijk versus professioneel

Zoals uit de bovenstaande grafieken blijkt, is Mega de leverancier met het laagste aandeel in het professionele segment (in volume) in zijn Brusselse portefeuille, namelijk 20 % voor elektriciteit en 12 % voor gas.

Omgekeerd vertegenwoordigt het aandeel van het professionele segment in de portefeuille van Luminus bijna 85 % voor elektriciteit en 62 % voor gas, voornamelijk als gevolg van de wijziging van zijn commercieel beleid in 2018, die erop gericht was zijn activiteit op de Brusselse huishoudelijke markt geleidelijk af te bouwen.

4.2.2 Daling van de leveringsvolumes

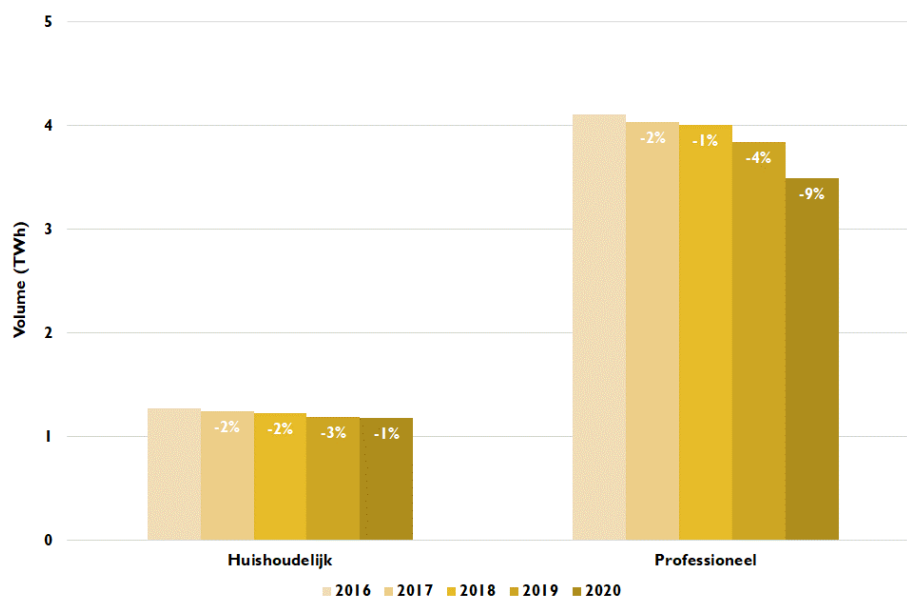
De onderstaande grafieken geven de evolutie weer van de volumes (van elektriciteit en gas) die (op het distributienet) aan de huishoudelijke en professionele segmenten werden geleverd.

Het jaar 2020 werd, in vergelijking met 2019, gekenmerkt door:

- voor elektriciteit, een daling van de volumes met ongeveer 1 % in het huishoudelijke segment en 9 % in het professionele segment;
- voor gas, een daling van de volumes met ongeveer 7 % in het huishoudelijke segment en 6 % in het professionele segment.

De daling van de economische activiteit, die bij het begin van de crisis vrijwel volledig werd stopgezet, heeft geleid tot een daling van het elektriciteitsverbruik in het professionele segment.

Omgekeerd stellen we weinig veranderingen vast in het huishoudelijke segment, waar het elektriciteitsverbruik in de afgelopen vijf jaar slechts licht is gedaald.

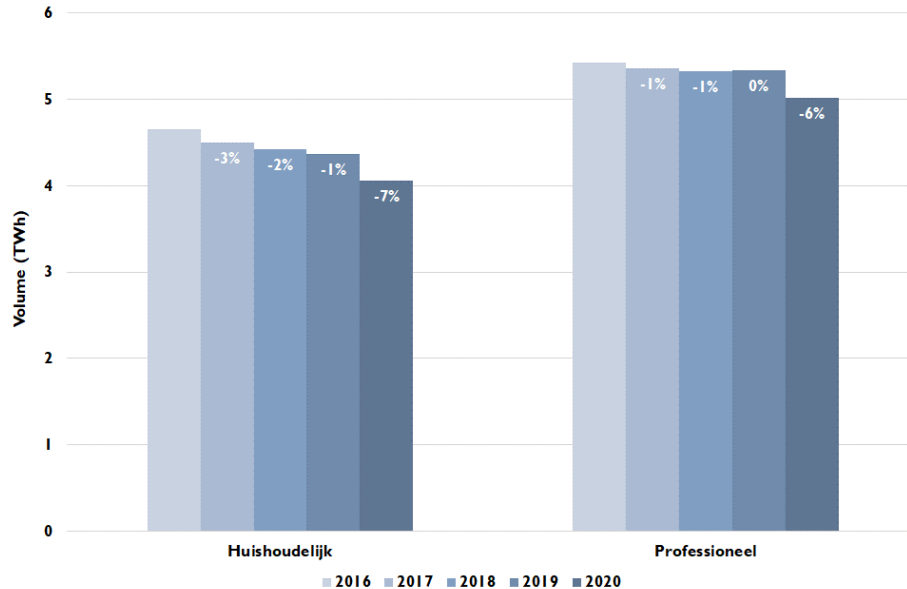

Figuur 9: Jaarlijkse evolutie van het geleverde elektriciteitsvolume - Huishoudelijk versus professioneel

Wat gas betreft, hebben de winter van 2019 - die als relatief zacht wordt omschreven¹⁸ - en de winter van 2020 - die als zeer zacht wordt omschreven¹⁹ - ervoor gezorgd dat het gasverbruik in zowel het huishoudelijke als het professionele segment is gedaald.

¹⁸ Seizoensgebonden klimatologisch overzicht, winter 2019, KMI

¹⁹ Seizoensgebonden klimatologisch overzicht, winter 2020, KMI

Figuur 10: Jaarlijkse evolutie van het geleverde gasvolume - Huishoudelijk versus professioneel

Het gasverbruik in het professionele segment blijft relatief stabiel, los van de crisis. Het huishoudelijke segment vertoont een neerwaartse trend.

Het jaar 2020 had een bijzondere impact op energieleveranciers als gevolg van de daling van de geleverde volumes enerzijds en de daling van de energieprijzen anderzijds. Bovendien heeft 2020 een grotere invloed gehad op leveranciers van wie de commerciële strategie hoofdzakelijk op het professionele segment is gericht (zie figuur 7 en figuur 8).

Dit komt tot uiting in een grotere bereidheid bij de leveranciers, en meer in het bijzonder in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, om wanbetalingen te voorkomen door het aantal klanten dat het risico loopt op slecht betalingsgedrag te beperken:

- invoering van belemmeringen voor de toegang tot contracten;
- betaling van een borgsom;
- opschoning van de klantenportefeuille, met name door End Of Contract ("EOC");
- enz.

De financiële situatie van commerciële actoren zoals energieleveranciers verslechtert zeker wanneer de door hen uitgeschreven facturen niet, te laat of niet volledig worden betaald.

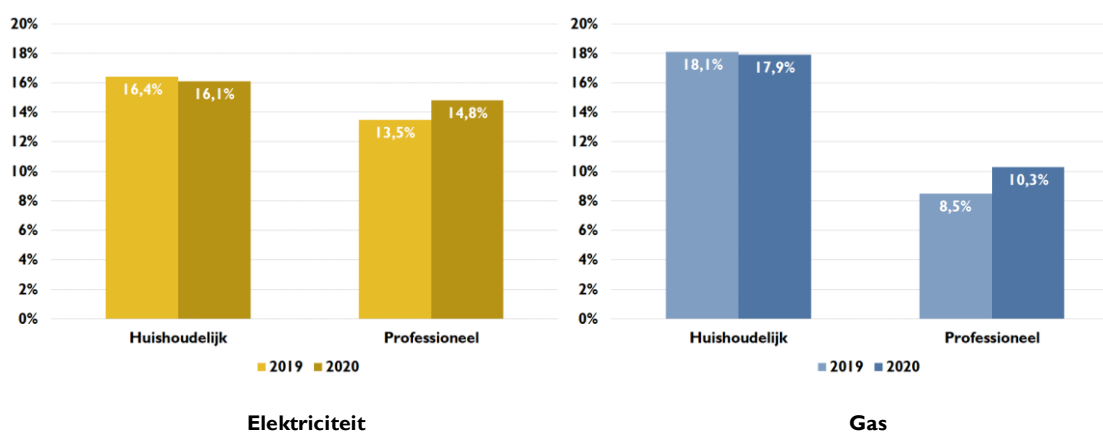
Ten slotte, in tegenstelling tot de twee andere gewesten waar de contractuele duur minimaal 1 jaar bedraagt, impliceert de contractuele duur van minimaal 3 jaar in Brussel (in het huishoudelijke segment) dat de duur tussen het moment waarop de leverancier de wanbetaling vaststelt en het einde van het leveringscontract (via een beslissing van de vrederechter of een "EOC") een onbekende factor blijft die de leverancier niet in staat stelt het risico te kwantificeren en ipso facto zijn afkeer van de Brusselse energiemarkt vergroot.

4.2.3 Toename van wanbetalingen

Wanneer een klant zijn energierekening niet op tijd betaalt, stuurt de leverancier hem een herinneringsbrief. Indien de klant niet binnen een bepaalde termijn op deze brief reageert, zal de leverancier hem een ingebrekestelling zenden.

In de onderstaande grafiek zien we dat tussen 2019 en 2020:

- voor het huishoudelijke segment het aandeel van de klanten die een ingebrekestelling hebben ontvangen zeer licht is gedaald, zowel voor elektriciteit (- 0,3 procentpunten) als voor gas (- 0,2 procentpunten);
- voor het professionele segment, a contrario, het aandeel van de klanten die een ingebrekestelling hebben ontvangen is gestegen, zowel voor elektriciteit (+ 14 %, of + 1,3 procentpunten) als voor gas (+ 25 %, of + 1,8 procentpunten).

Figuur 11: Aandeel klanten die een ingebrekestelling hebben ontvangen - Elektriciteit en gas

De energierekening bevat echter verschillende posten die het mogelijk maken om een retributie te betalen aan (naast de leverancier):

- de overheid (via de federale bijdrage, de gewestelijke bijdrage en de btw);
- de netbeheerders (via distributie- en transmissietarieven).

De energieleverancier int dus alle gelden en betaalt de verschillende entiteiten.

Het deel van de factuur dat aan mededinging onderhevig is en op grond waarvan de leverancier wordt vergoed, bedraagt gemiddeld:

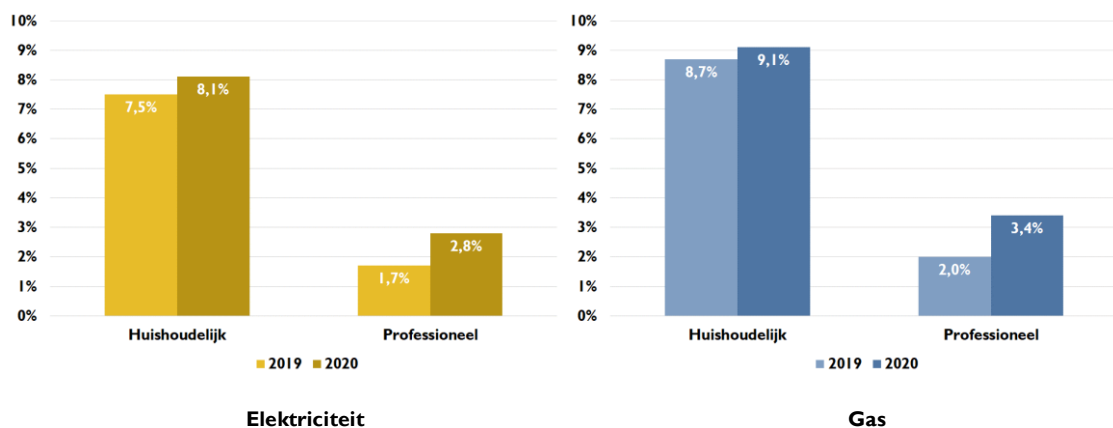
- 37 % op een elektriciteitsfactuur;
- 50 % op een gasfactuur.

Indien een factuur niet betaald wordt, blijft de leverancier aansprakelijk voor het grootste deel van de bedragen die aan de overheid en de netwerkbeheerders verschuldigd zijn. De leverancier is dus de enige die het risico van onbetaalde rekeningen draagt.

Als wij in het bijzonder letten op de ontwikkeling van het aandeel van de klanten met een afbetalingsplan, zien wij dat dit zowel in het huishoudelijke als in het professionele segment is toegenomen.

In het professionele segment is de stijging echter twee- tot driemaal zo groot:

- + 1,1 procentpunt elektriciteit in het professionele segment (tegenover + 0,6 procentpunten in het huishoudelijke segment);
- + 1,4 procentpunt gas in het professionele segment (tegenover + 0,4 procentpunten in het huishoudelijke segment).

Figuur 12: Aandeel klanten met een afbetalingsplan - Elektriciteit en gas

Afgezien van de afbetalingsplannen die aan de klanten werden toegekend, moesten de leveranciers zich aanpassen aan de coronacrisis en blijken van proactiviteit en flexibiliteit:

- verlaging van het bedrag van de voorschotten;
- verlenging van de betalingstermijnen;
- voorstel om het contract aan te passen om van de beste prijzen te kunnen profiteren;
- enz.

Over het algemeen heeft de vrees van de leveranciers zich, zodra de eerste beperkingen in verband met de gezondheids crisis werden ingevoerd, toegespitst op het huishoudelijke segment. Maar al snel richtte de bezorgdheid zich meer op het professionele segment, met name de risico's op een faillissement.

Als gevolg daarvan hebben sommige leveranciers hun voorzieningen voor onbetaalde facturen verhoogd en gezorgd voor een hoog niveau van klantenmonitoring.

4.3 DNB

In maart en april 2020 heeft de distributienetbeheerder (DNB) – SIBELGA– enkele activiteiten bij de klanten opgeschort, zoals de aansluiting, meteropeningen en -sluitingen, of ook de opneming van de meterstanden.

Hierdoor heeft de markt vertraging opgelopen bij de installatie van de A+/A- meters bij de prosumenten. De DNB heeft ook een nieuw protocol ingevoerd voor tussenkomsten bij klanten.

Het meest opvallende punt van het jaar 2020 blijft evenwel de opeenvolgende verlengingen van de winterperiode. Om reden van de verlenging tot 31 mei 2021 werd een groot aantal klanten van wie het contract niet door hun leverancier werd verlengd of door hun leverancier werd opgezegd via een beslissing van de vrederechter, tegen het sociale tarief bevoorrad door de noodleverancier, met name de distributienetbeheerder SIBELGA.

Zoals blijkt uit punt 4.1.2 (figuur 2), is het aantal winterklanten verviervoudigd ten opzichte van de voorgaande jaren. SIBELGA moest dus een enorm en groeiend aantal klanten bevoorraden met elektriciteit en gas.

Om een groot aantal afsluitingen aan het einde van de winterperiode te vermijden, is een door Leefmilieu Brussel geleide werkgroep opgericht die tot doel heeft een begeleidingsregeling voor de winterklanten in te voeren. Deze werkgroep is samengesteld uit de Federatie van Brusselse OCMW's, de Fédération des services sociaux (FdSS), Infor GazElec, SIBELGA en BRUGEL.

De belangrijkste maatregel is erop gericht de afnemer te bereiken via een telefonische oproep van de DNB. SIBELGA beschikt als leverancier van de afnemer over een database met de contactgegevens van alle afnemers. Dit telefonisch contact maakt het mogelijk de afnemer te informeren over de stappen die hij moet ondernemen om te voorkomen dat zijn meter wordt afgesloten of om hulp te krijgen. Deze eerste stap van de DNB wordt gevolgd door een rechtstreeks contact met het OCMW van de gemeente, met het oog op een financiële of administratieve tussenkomst als de afnemer hiermee akkoord gaat.

Voorts dient te worden gewezen op de actieve rol van SIBELGA, de inzet van middelen van de netbeheerder en de goede samenwerking met de OCMW's.

De verenigingen plannen ook andere, specifieke maatregelen, waaronder een gerichte communicatie naar de doelgroepen via onder meer websites, buurtdiensten, plaatselijke media, enz.

Vermeldenswaard zijn ook de vulgariseringsinspanningen van de FdSS, die met behulp van aangepaste media (stroomdiagram, stapsgewijze aanpak, enz.) op eenvoudige, volledige en didactische wijze de brief heeft herschreven die SIBELGA aan zijn winterklanten heeft gestuurd om hen in te lichten over de stappen die zij kunnen ondernemen om een afsluiting te voorkomen.

Op basis van deze ervaring is BRUGEL van mening dat de DNB de klant moet blijven ondersteunen in geval van een afsluiting.

5 Ontwikkelingsprognoses

5.1 Huishoudelijk segment

De situatie van de leveranciers op de huishoudelijke markt blijft betrekkelijk stabiel.

Toch blijft de situatie van energiearmoede in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, in combinatie met het strikte regelgevingskader, de marktdynamiek belemmeren.

Bovendien zullen wijzigingen in de regelgeving in het Waalse Gewest (op het gebied van de invordering van schuldvorderingen of de verplichte tussenkomst van vrederechters) sommige leveranciers waarschijnlijk dwingen tot het nemen van restrictievere maatregelen om hun risico te beperken, en dit in verschillende vormen:

- een veelvuldiger gebruik van een End Of Contract door heel wat leveranciers;
- het einde van de spreiding van de verliezen over alle klanten in de drie gewesten, wat zal leiden tot gedifferentieerde tarieven per gewest;
- enz.

BRUGEL zal niet nalaten de evolutie van deze praktijken en hun impact op de Brusselse huishoudelijke markt te volgen.

5.2 Professioneel segment

De gezondheids crisis heeft grote gevolgen gehad voor de energieleveranciers, die enerzijds het hoofd moesten bieden aan de gecombineerde daling van het volume en de prijzen, en anderzijds het risico in het professionele segment op zich moesten nemen door aangepaste betalingsplannen en lagere maandelijkse betalingen toe te staan.

Bovendien willen we erop wijzen dat de leveranciers gedurende vele maanden het moratorium op faillissementen in acht hebben genomen en geen scenario's voor afsluiting van een leveringspunt hebben gestuurd naar klanten in moeilijkheden.

Gezien het aantal handelszaken (met name in de horecasector) dat in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest door de gezondheids crisis wordt getroffen, kan echter niet worden uitgesloten dat de gevolgen van de crisis de komende jaren voelbaar zullen zijn.

Ten slotte heeft deze crisis de kwetsbaarheid van het segment van de "kleine zelfstandige" aan het licht gebracht. BRUGEL is van mening dat dit activiteitensegment, dat hoofdzakelijk bestaat uit zelfstandigen, moet kunnen genieten van een adequaat beschermingskader. Het doel van de regulator is een advies op te stellen dat is afgesteld op de Brusselse situatie en waarin voorstellen worden gedaan voor passende beschermingsmaatregelen.

6 Conclusie

Het jaar 2020 stond in het teken van de gezondheids crisis en met name van de gevolgen daarvan voor de energiemarkt, en meer in het bijzonder voor de verbruikers. 2020 heeft de tekortkomingen van het huidige consumentenbeschermingssysteem in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest aan het licht gebracht.

Om de gevolgen van de crisis te verzachten, werd het recht op het statuut van beschermde klant tijdelijk uitgebreid en werd de winterperiode verlengd. Niettemin is BRUGEL van mening dat een denkoefening over het huidige systeem noodzakelijk is om maatregelen te kunnen uitvoeren die aan de verschillende doelgroepen zijn aangepast. Bovendien moet er een permanente oplossing worden gevonden voor de situatie van energiearmoede in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

De daling van de leveringsvolumes in combinatie met de daling van de energieprijzen, en tegelijkertijd de toename van het aantal wanbetalingen, hebben de financiële gezondheid van bepaalde leveranciers onder druk gezet, vooral van leveranciers van wie de commerciële strategie meer op het professionele segment is gericht.

Ten slotte heeft de analyse van de situatie van de kmo's, en meer in het bijzonder van de zelfstandigen, de beperkingen van het regelgevingskader met betrekking tot hun situatie aan het licht gebracht. Er moet dus een passende oplossing worden gevonden om hen waar nodig te beschermen.

* *

*